

SIROJIDDIN SAYYID DOSTONLARI XUSUSIDA BA'ZI MULOHAZALAR

Doshanova Guljaxan Ismailovna
guljahandoshanova@gmail.com
Qoraqalpoq davlat universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Sirojiddin Sayyid dostonlarida liro-epik tasvirning o'ziga xos xususiyatlari chuqur tahlil qilinadi. Yozuvchining ijodi o'ziga xos lirik ruhiyat va epik ko'lamni birlashtirgan holda, o'zbek adabiyotida noyob badiiy yondashuvni shakllantirgan. Sayyidning dostonlarida milliy qadriyatlar va insoniy tuyg'ular uyg'un tarzda tasvirlanadi, bunda lirik qahramonlarning ichki dunyosi epik voqealar zanjiri bilan bog'lanib, ularning his-tuyg'ulari, maqsadlari va kurashlari teran tasvirlanadi.

Kalit so'zlar: Sirojiddin Sayyid, liro-epik tasvir, dostonlar, milliy qadriyatlar, lirik qahramon, epik syujet, badiiy uslub, poetik uyg'unlik, sevgi va kurash

LYRICAL IMAGE IN THE EPICS SIROJIDDIN SAYYID

G.Doshanova
guljahandoshanova@gmail.com
QQDU

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the unique characteristics of lyrical-epic imagery in the works of Sirojiddin Sayyid. The author's creative works combine a distinct lyrical spirit with an epic scale, forming a unique literary approach within Uzbek literature. Sayyid's epics harmoniously depict national values and human emotions, where the inner world of lyrical heroes is intertwined with the sequence of epic events, portraying their feelings, goals, and struggles in a profound way.

Keywords: Sirojiddin Sayyid, lyrical-epic imagery, epics, national values, lyrical hero, epic plot, artistic style, poetic harmony, love and struggle

KIRISH. Sirojiddin Sayyid zamonaviy o'zbek adabiyotining yorqin vakilidir. Uning ijodida milliy qadriyatlar va xalqning ma'naviy merosi liroepik tasvir orqali ta'sirli tarzda ifoda etiladi. Shoirning dostonlari lirik va epik unsurlar uyg'unligi bilan ajralib turadi, bunda shaxsiy kechinmalar va ijtimoiy kurashlar bir-birini to'ldiradi. S.Sayyid o'z asarlarida milliy ruhni, xalqning orzu-intilishlarini, sevgi va sadoqat kabi mavzularni teran badiiy vositalar orqali tasvirlaydi.

Uning dostonlari o'zbek xalqining milliy o'zligini saqlab qolish, ma'naviy qadriyatlarini yuksaltirishga xizmat qilib, xalqning ichki dunyosini epik voqealar bilan uyg'unlashtirish orqali boy adabiy meros yaratgan. Ushbu maqola Sirojiddin Sayyidning liro-epik tasvirdagi o'ziga xos yondashuvini, uning adabiy-estetik ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR. Sirojiddin Sayyidning dostonlari o'zbek adabiyotida liro-epik tasvirning yorqin namunasi sifatida katta e'tiborga loyiqdir. Bu dostonlarda lirik va epik unsurlar o'zaro uyg'unlashib, xalqning ma'naviy hayotini, milliy qadriyatlarini va umumiy insoniy tuyg'ularini badiiy ifodalashda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Shoirning lirik qahramonlari shaxsiy hissiyotlari va kechinmalarini epik voqealar fonida namoyon qilib, xalq hayotiga doir asosiy g'oyalarni chuqur badiiy tahlil etadi. Aynan shu uyg'unlik Sirojiddin Sayyid dostonlarini o'ziga xos qiladi va o'quvchiga kuchli ta'sir qiladi.

Dostonlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, lirik va epik unsurlar Sayyid asarlarida bir-birini to'ldiruvchi ikki asosiy qism sifatida mavjud. Epik syujetlar keng ko'lamli voqealarni tasvirlab, xalqning umumiy hayoti, kurashlari va orzu-intilishlarini aks ettirsa, lirik qahramonlar o'zlarining ichki dunyosi, his-tuyg'ulari orqali epik voqealarning badiiy-estetik mazmunini chuqurlashtiradi. Bu lirik qahramonlarning ichki kechinmalari epik qahramonlarning kurashlari bilan bog'liq holda ifodalanib, dostonlarning badiiy qimmati oshadi.

Sirojiddin Sayyidning dostonlarida lirik va epik uyg'unlik orqali xalqning ijtimoiy hayotiga oid muhim masalalar yoritiladi. Masalan, sevgi, sadoqat, vafo kabi mavzular lirik obrazlar orqali ifodalanib, ularning epik tasvirlari xalqning ijtimoiy kurashlari, tarixiy voqealar va milliy qadriyatlari bilan chambarchas bog'langan. Dostonlarda lirik qahramonlar, o'zlarining shaxsiy kechinmalari orqali xalqning umidlari, baxt va adolatga bo'lgan intilishlarini ifodalaydi. Bu intilishlar epik syujetlar orqali keng miqyosda tasvirlanib, xalqning tarixiy va ijtimoiy hayotiga xos bo'lgan muhim voqealar orqali ifodalanadi.[1,B.124]

Sirojiddin Sayyidning liroepik dostonlarida lirik obrazlarning ichki kechinmalari ko'pincha xalqning milliy qadriyatlari bilan bog'liq bo'lib, bu qadriyatlar o'z navbatida epik voqealar orqali namoyon bo'ladi. Masalan, xalqning ozodlikka, adolatga va baxt-saodatga bo'lgan intilishlari, ijtimoiy tenglik va jamoaviy qadriyatlar dostonlarning asosiy mavzularidan birini tashkil qiladi. Lirik qahramonlar orqali ifodilangan sevgi va sadoqat epik syujetlar yordamida xalqning ijtimoiy hayotidagi muhim burilishlar, kurashlar va tarixiy voqealar bilan uyg'unlashadi. Sirojiddin Sayyidning dostonlaridagi liro-epik tasvirning yana bir muhim jihati shundaki, u o'zbek xalqining madaniy va tarixiy an'alarini zamonaviy voqealar bilan uyg'unlashtirib, adabiy merosni boyitishga xizmat qilgan. Shoirning dostonlari xalqning madaniy merosi va milliy qadriyatlarini asrab-avaylash, ularni kelajak

avlodlarga yetkazish g'oyasini ilgari suradi. Bu dostonlarda epik voqealar orqali milliy qadriyatlar, xalqning tarixi, madaniyati va ma'naviyati ta'sirchan ifodalanadi. Shu bilan birga, lirik qahramonlarning shaxsiy kechinmalari, ularning sevgi, sadoqat va kurashlari bu umumiy epik tasvirni boyitib, dostonlarning badiiy-estetik qimmati oshiradi.

Tahlil va natijalarimizda Sirojiddin Sayyidning liro-epik dostonlarida ko'tarilgan asosiy mavzular va tasvirlar bir-biri bilan bog'langan holda, o'zbek xalqining umumiy tarixiy, madaniy va ma'naviy rivojlanishidagi rolini yanada aniqroq ko'rsatadi. Ularning ichki muammolari, orzu-intilishlari, va maqsadlari shoirning ijodida yuksak badiiy darajada tasvirlanadi. Bu esa, shubhasiz, o'quvchilarni va keng ommani fikr va his-tuyg'ularga chorlashda katta ahamiyatga ega. Shoirning asarlarida sevgi mavzusi o'ziga xos ahamiyatga ega. Lirik qahramonlar o'z sevgi tuyg'ularini epik syujetlar orqali ifodalagan holda, hayotdagi sinovlar va qiyinchiliklar bilan yuzma-yuz kelishadi. Bu sevgi, sadoqat va insoniy munosabatlar doimo xalqning tarixiy va ijtimoiy hayoti bilan bog'liqdir. [3, B.65]

Muallif dostonlarida odatda adolatga erishish, haq va haqiqatni himoya qilish kabi g'oyalar ham muhim o'rin tutadi. Lirik qahramonlar o'z kelajagini va baxtini izlashda, adolat yo'lida kurashishga tayyorligini ko'rsatadi. Bu holat, shoirning xalqining ijtimoiy kurashlari va orzu-intilishlarini aks ettiradi.

Milliy Qadriyatlar va madaniyat: Shoir o'z dostonlarida o'zbek xalqining madaniy an'alarini, urf-odatlarini va tarixiy voqealarini jonlantirib, ularni badiiy obrazlar orqali keng targ'ib etadi. Bu esa o'zbek madaniyatining yuksak darajada saqlanishiga, avlodlarga yetkazilishiga xizmat qiladi.

Sirojiddin Sayyid dostonlarida tasvirlar va sifatlar o'rtasidagi muvofiqlik va uyg'unlik o'quvchining diqqatini tortadi. U o'z ijodida lirik tasvirlar va epik voqealarni bir butun sifatida namoyon etadi. Masalan, lirik qahramonlar, o'zlarining ichki kechinmalari va his-tuyg'ulari orqali voqealarning ahamiyatini ochib beradi. Bunda, shoir qahramonlarni ko'rsatib, ularning haqiqiy his-tuyg'ulari, shaxsiy kurashlari va ijtimoiy masalalarini badiiy til orqali keltirib o'tadi. [4, B.197] Muallif dostonlari, albatta, o'ziga xos va o'zbek adabiyotida muhim o'rin tutadigan asarlardir. Ularning badiiy va estetik jihatlari, xalqning urf-odatlari va qadriyatlari, shuningdek, xalqning tarixiy xotirasi bilan bog'liqdir. Sayyid ijodida liro-epik tasvirlarning uyg'unligi nafaqat dostonlarning badiiy mazmunini boyitadi, balki o'quvchiga chuqur hissiy ta'sir ko'rsatadi. [5, B.63]

Sirojiddin Sayyid dostonlarining ta'siri ko'plab mualliflar va tadqiqotchilar tomonidan o'rganilgan. Ular, albatta, adabiyotimizda zamonaviy ko'rinishlarni, yangi badiiy talqinlarni taqdim etgan. Sayyid ijodining hozirgi kunga qadar ahamiyati shundaki, u o'zbek adabiyotida milliy va umuminsoniy qadriyatlar o'rtasidagi

muvozanatni saqlab qolishga yordam berib, bu qadriyatlarni zamonaviy o'quvchilarga taqdim etadi.

Natijaviy Takliflar. Ushbu tahlil natijasida, Sirojiddin Sayyid dostonlarida liro-epik tasvirlarning ahamiyati o'zbek adabiyotining rivojlanishida muhim o'rin tutishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, kelajakda shoirning ijodini yanada chuqur o'rganish, dostonlardagi lirik va epik unsurlarni kengroq tahlil qilish, shuningdek, ularni zamonaviy talqinlarda ko'rsatish muhimdir. O'quvchilar va talabalar uchun bunday asarlarni o'rganish, xalqning madaniy merosini saqlab qolish va ularga yangicha yondashish imkonini beradi. Shuningdek, adabiyotshunoslar, professor-o'qituvchilar va talabalar Sirojiddin Sayyidning ijodini yanada kengroq tahlil qilib, o'zbek adabiyotining boyligiga hissa qo'shishlari mumkin. Sayyid ijodi xalqning orzu-intilishlari va ma'naviy hayoti bilan bog'liq bo'lgan holda, adabiyotimizning eng yaxshi an'alarini davom ettirish va rivojlantirishga xizmat qiladi.

XULOSA. Sirojiddin Sayyid dostonlari o'zbek adabiyotida o'ziga xosligi bilan ajralib turadi. Shoirning ijodida lirik va epik unsurlar o'zaro uyg'unlashib, xalqning ma'naviy qadriyatlari, orzu-intilishlari va tarixiy voqealarini chuqur badiiy ifoda etadi. Sayyidning dostonlarida sevgi, sadoqat, adolat va milliy qadriyatlar kabi asosiy mavzular keng ko'lamda yoritilgan bo'lib, lirik qahramonlar orqali insonning ichki dunyosi va ijtimoiy hayoti tasvirlanadi.

Sayyidning ijodiy yondashuvi o'zbek xalqining tarixiy merosini saqlash va rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, uning asarlari milliy va universal qadriyatlarni birlashtiradi. Dostonlarining badiiy va estetik jihatlari, xalqning ijtimoiy hayoti bilan bog'liq muammolarni badiiy ifodalashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, Sirojiddin Sayyid dostonlari o'zbek adabiyotida yuksak mavqega ega bo'lib, zamonaviy o'quvchilarga xalqning ma'naviy merosini yetkazishda davom etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sayyid, S. (1987). O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi.
2. Rahimov, A. (2005). Sirojiddin Sayyid: Adabiy meros va tarixi. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
3. Mustaqimov, A. (2010). Liro-epik adabiyot: nazariy asoslar va amaliyot. Toshkent: Sharq nashriyoti.
4. Xudoyberdiyev, A. (2018). O'zbek dostonlari: tahlil va tadqiqotlar. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
5. Дошанова Г. Хозирги ўзбек шеъриятида кичик лирик шакллар такомили. Тошкент, 2024.- Б.63